

Is de theorie van Buxbaum omtrent de zaadprogressie, die hij poneert aan de hand van *M. ortiz-rubiona* (die door Hunt, naar mijn mening terecht, als synoniem van *M. candida* gezien wordt) houdbaar of betreft het hier volledige verschillende zaadtypen?

Rechtvaardigt het hier getoonde zeer duidelijke verschil tussen deze zaadtypen niet tenmiste de splitsing in twee aparte soorten?

Zeer zeker is ook te overdenken de zienswijze van Riha en Riha, die zowel het geslacht als het ondergeslacht *Mammilloidia* voor overbodig houden.

Dankwoord:

Mijn dank geldt in de eerste plaats mijn reisgenoot Peter Schätzle uit Lippe/Lage, wiens rijkunst ons voor veel moeilijkheden behoedde.

Voor de kritische beschouwing van het manuscript dank ik zeer hartelijk Jörg Piltz uit Düren. Veel dank ben ik verschuldigd aan Dr. Klingele van het Institut für REM-Fotografie, München voor de REM-opnamen.

Thomas Linzen uit Magdeburg dank ik zeer voor de goede raadgevingen en het beschikbaar stellen van literatuur.

Naschrift van de auteur:

Na het afsluiten van het artikel ontving ik van de heer Werner Niemeier uit Berg een dia van een *Mammillaria candida*, die hij ten noorden van Est. Marte, Coahuila, gevonden had. Deze dia werd afgedrukt in zwart/wit in het *Mitteilungsblatt* Afm. nr. 6, 1986 onder de naam *M. candida* var. *rosea* (waarmee ze echter niet identiek is). De plant komt in uiterlijk goed overeen met de *M. candida* van Menchaca, Coahuila. Het zaad is helaas niet bekend.

Aachenerstrasse 748-750, D 5000 Keulen 41 (Müngersdorff)

Vert.: Ludwig Bercht

Astroloba Uitew. (IV)

L.E. GROEN

Astroloba spiralis (L.) Uitew. ssp. *spiralis*

Uitewaal, Succulenta: 53 (1947); Jacobsen, Handbuch der sukkulenten Pflanzen: 301 (1954) & Sukkulentenlexikon: 99 (1970); Reinecke, The genus *Astroloba* Uitewaal (1965); Court, Succulent Flora of southern Africa: 173 (1981); Pitbeam, *Astroloba* and *Haworthia*: 153 (1983); Wijnands, The Botany of the Commelins: 128 (1983).

LECTOTYPE: Dillen, Hortus Elthamensis 16 fig. 14 (1732) (Wijnands l.c.).

Homotypische synoniemen:

Aloe cylindracea Lam., Encyclopedie Méthodique Botanique 1(1): 89 n. 19 (1783).

Aloe imbricata (Aiton) Haw., Trans. Linn. Soc. London: 7 (1804); Salm-Dyck, Cat. Rais.: 10 (1817) & Monogr. gen. Aloes: 5 2 fig. 1 (1837); Sprengel, Syst. Veg.: 70 (1825); Roemer & Schultes, Syst. Veg. 7: 657 (1829); Kunth, Enum. Pl. 4: 495-496 (1843).

Aloe spiralis L., Sp. Pl.: 322 (1753) [Hort. Cliff.: 132 (1738), Hort. Ups.: 87 (1748)]; Commelin, Prael. Bot.: 83 (1703); Boerhaave, Index plantarum: 131 (1719); Tili, Cat. pl. horti Pisani: 7 (1723); Dillen Hort. Elth.: 16 t. 13 f. 14 (1732); van Royen, Florae Leydensis (1740) Burman, Prod. Fl. Cap. 10 (1768); Miller, the Gard. Dict. no. 12 (1768); De Candolle, Pl. Succ. Hist., 10 t. 56 (1800); Aiton, Hort. Kewensis ed. 1: 470 (1789); Jacquin, Fragmenta Bot.: 72 t. 110 (1809); W.T. Aiton, Hort. Kew. ed. 2: 297 (1811); Ker-Gawler, Bot. Mag. t. 1455 (1811).

Aloe spiralis L. var. *imbricata* Aiton, Hort. Kew. ed. 1: 470 (1789) Willdenow, Sp. Pl. ed. 4, 2: 191 (1799).

Aprica imbricata (Aiton) Willd., Mag. Ges. Naturf. Freund. Berl. V: 273 (1811).

Aprica spiralis (L.) Baker, J. Linn. Soc., Bot.: 218 (1880) & Flora Cap. 6: 331 (1896) non Willdenow (1811); Berger, Pflanzenreich 38: 117 (1908); Uitewaal, Succulenta: 25-27

(1939); Brown, Cact. Succ. J. (Amer.) 11: 84 (1939) cum fig.

Haworthia imbricata (Aiton) Haworth, Syn. Pl. Succ.: 98 (1812); Parr, Bull. A.S.P.S. 6: 196 (1971); Scott, The genus *Haworthia*: 145 (1985).

Haworthia spiralis (L.) Duval, P. Succ. in Hort. Alencon: 7 (1809).

Taxonomische bijzonderheden (Gedeeltelijk naar Wijnands, 1983)

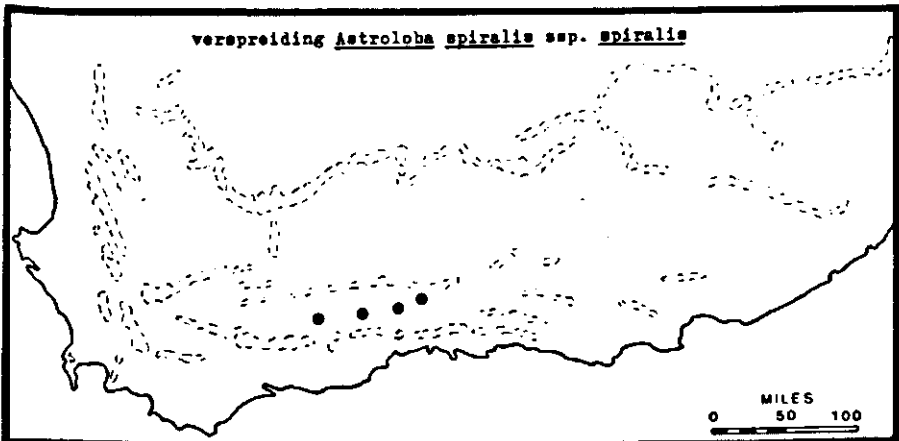
De beschrijving van *Aloe spiralis* L. (1753) in *Species Plantarum* is gebaseerd op de bloemen. De naam die gebruikt is in *Hort. Cliff.*, *Hort. Ups.* en van Royen (1740) beschrijft de niet bloeiende plant. Er zijn geen exemplaren bewaard in de respectievelijke herbaria. De overblijvende elementen zijn de platen gepubliceerd door Commelin (1703) en door Dillen (1732). De plant van Commelin heeft geen bloemen. De plaat van Dillen laat de ruwe bloemen zien die typisch zijn voor deze soort. Deze plaat is dan ook als lectotype aangewezen.

Haworth publiceert in 1804 een illegitiem homoniem van *Aloe spiralis* L. met een gladde bloembuis, *Aloe spiralis* Haw. Door Willdenow (1811) is *Aprica spiralis* (Haw.) Willd. gepubliceerd, waardoor *Aprica spiralis* (L.) Baker (1880) een later homoniem is.

Aloe cylindracea Lam. is een overbodige naam voor *Aloe spiralis*, hetgeen ook geldt voor *Aloe spiralis* var. *imbricata* Aiton; beide namen zijn op Dillen's plaat gebaseerd. Parr (1971) geeft binnen *Haworthia* de naam van dit taxon op als *H. imbricata* (Aiton) Haw. (1812), non *H. spiralis* (Berger) Resende. De correcte naam in *Haworthia* is echter *Haworthia spiralis* (L.) Duval.

Astroloba spiralis wordt hier beschouwd als een bijzondere vertegenwoordiger van een complex, waarvan elementen zijn beschreven als zelfstandige soorten: *A. congesta*, *A. deltoidea*, *A. foliolosa*, *A. pentagona* en *A. turgida*. Een gemeenschappelijk kenmerk van dit complex zijn bladeren zonder tuberkels. De enige andere soort in *Astroloba* die dit type blad heeft, is *A. herrei*, die verschilt van de *A. spiralis*-groep door een afwijkende blad- en bloembouw. De enige reden dat *A. spiralis* tot nu toe als zelfstandige soort gehandhaafd is, is de typische, ruw opgezwollen bloembuis. Omdat *A. spiralis* de oudst bekende, goed getypificeerde naam is, wordt deze verder gebruikt voor het hele complex. Alle andere vormen worden hier verder in *A. spiralis* ssp. *foliolosa* ondergebracht. Om geografische verschillen aan te duiden wordt verder gesproken van westelijke, centrale en oostelijke vormen. Laatstgenoemde onderverdeling heeft geen taxonomische status.

Astroloba spiralis is omstreeks 1702 in de botanische tuin van Amsterdam in cultuur genomen.

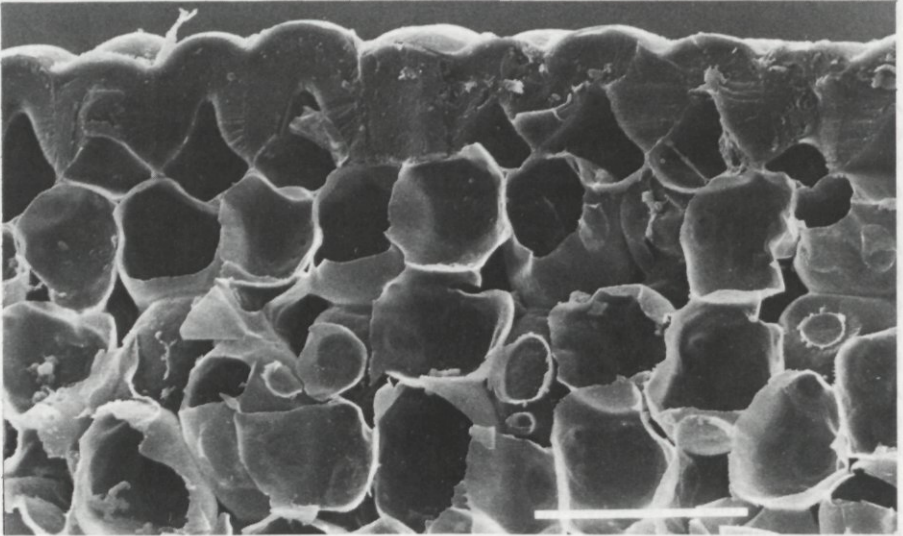

Astroloba spiralis ssp. *spiralis*

Foto van de schrijver

Onder: *Astroloba spiralis* ssp. *spiralis*
De epidermis is gebobeld door de
bolle buitenzijde van de cellen.

Beschrijving

Stengel rechtop, 10-20 cm lang, aan de basis spruitend. Bladeren spiraalsgewijs tot dakpansgewijs geplaatst, stengelbedekkend, eirond tot driehoekig-lancetvormig, toegespitst, min of meer opgericht, 2,0-3,0 cm lang en 1,0-1,5 cm breed, breedste gedeelte onder het midden, grijsgroen tot blauwgroen; onderzijde ongeveer vanaf het midden naar de punt vaak scheef gekield, geen tuberkels of vlekken aanwezig. Randen en kiel fijn gekarteld-ruw, soms donkerder gekleurd dan de bladschijf.

Bloemstengel vertakt of onvertakt, met 3-6(7) steriele, driehoekig-lancetvormige bracteeën. Bloemsteeltjes aan basis bloemtros 2,0-4,0 mm, in het midden van de tros 1,0-1,5 mm lang. Fertiele bracteeën aan basis bloemtros 5,0 mm lang, in het midden der bloeiwijze 2,5-3,0 mm. Bloemen zeshoekig-cylindrisch, door opgezwollen weefsel is de bloembuis ruw;

bloembuis 7-13 mm lang, diameter aan de basis 2,5-4,0 mm, bijna gelijk aan de diameter in het midden, wit met bleekgroene middenerven. Bloemslippen geel, nooit wit of roomkleurig, 1,5 mm lang, 1,5-2 mm breed.

Verspreiding Kaaprovincie: Ladismith-, Oudtshoorn-district.

Levende exemplaren gezien:

57SF00408, coll. Uitewaal (BID); 57SF00383, coll. Uitewaal (BID); 57SF00386, coll. Uitewaal (als Ap. 331 ontvangen van J.W. Dodson, Californië, USA (BID); 57SF01062, coll. Uitewaal (BID).

Literatuuropgaven vindplaatsen:

37 km Z. van Ladismith aan de oude weg naar Barrydale, Reinecke 6; 13 km Z. van Calitzdorp, Reinecke 48; Oudtshoorn-district, Barker 5096 (NBG); 6 km buiten Oudtshoorn aan de weg naar Friesland, Reinecke 7, 61; Hall. s.n. (NBG) (geciteerd door Wijnands l.c.).

Herbarium:

Groen 22, 50SF00408, coll. Uitewaal (BID) & tekening; Uitewaal s.n. (foto) (WAG); Groen 111, 57SF1062, coll. Uitewaal (BID).

(wordt vervolgd)

Het geslacht *Matucana* Br.&R. (IX)

R. BREGMAN, A. MEERSTADT, P. MELIS en A.B. PULLEN

Matucana formosa Ritter. Taxon 12 (3) p. 125 (1963)

(*formosa* = schoon, welgevormd).

Synoniemen:

Submatucana formosa (Ritt.) Backbg. Descr. Cact. Nov. III p. 14 (1963)

Borzicactus formosus (Ritt.) Don. The Nat. Cact. & Succ. Journ. 26 (1) p. 10 (1971)

Loxanthocereus formosus (Ritt.) Buxb. in Krainz: "Die Kakteen" CVc (1974)

Rechts: *Matucana formosa*, cultuurplant. Foto: P. Melis

Onder: *Matucana formosa*, importplant nr. 19200 in de botanische tuin van Heidelberg, verzameld bij Balsas. Foto: R. Bregman

